

A szerelem értéke a 21. században

Dr. Szabó-Tóth Kinga

▶ Miért létkérdések?

Félelmeink:

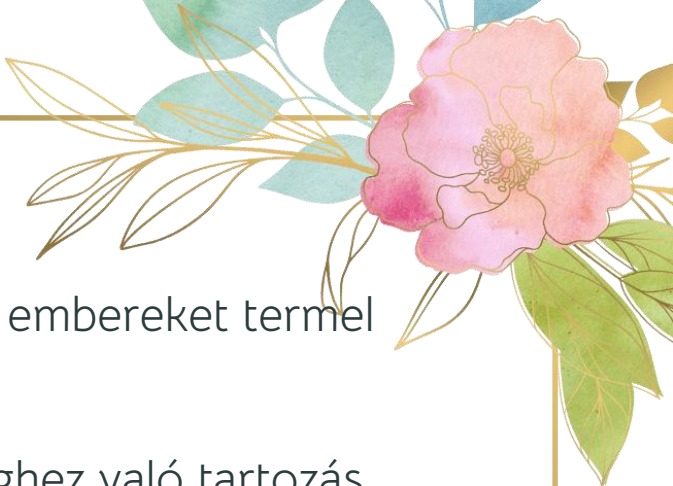
- ▶ Haláltól
- ▶ Szabadságtól való megfosztottságtól
- ▶ Elszigeteltség
- ▶ Jelentésnélküliségtől

I. Milyen a társadalom?

A fogyasztás mint társadalomstrukturáló erő

-
-
- ▷ 1960-marketingkutatók: a struktúrát leíró régi sémák nem működnek
 - ▷ Ezek helyett: fogyasztási csoportok (érték, vélemény, életszemlélet alapján)
 - ▷ Beck: a változások lehetővé tették, hogy az emberek ne csak a megélhetésre koncentráljanak!
 - ▷ Osztályhelyzettől független életstílus-csoportok alakultak ki (nem kizárólag a foglalkozás)
 - ▷ Schultze „miliőetnocentrizmusnak” - élnek egymás mellett
 - ▷ Fogyasztóként vagyunk jelen, nem polgárként
 - ▷ A fogyasztásban való részvétel révén ismernek el minket!

-
-
- ▷ A célok és eszközök gyors változása
 - ▷ Szakmák alakulása
 - ▷ A fogyasztói társadalom változékony, „csélcsap” embereket termel
 - ▷ Élménykereső fogyasztó
 - ▷ Rugalmasan alakítható az identitás és a közösséghez való tartozás is
 - ▷ Maffesoli „új törzsiség”: rövid élettartamú kis közösségek (kicsik, intenzívek, fontos szerepe van a befogadásnak és kizárásnak)
 - ▷ A társadalom alapvető ellentmondása: fogyasztói szerep, de merev, örökölt, zárt viszonyok
 - ▷ Horkheimer és Adorno (1990) kultúripar (mindezt a gazdaság, és annak logikája, politikai, ideológiai célokat szolgál)

-
-
- ▶ A mindennapi élet esztétikai szempontú átélése Walter Benjamin (2002) „flâneur” (nagyvárosi bámézkodó) figurája (kivülállás is egyben)
 - ▶ A vásárlás újfajta típusának – a részvétel nélküli szemlélődés, a folyamatosan változó ingerek és élmények, a fantáziavilágban való elmerülés – szimbolikus alakja (Edgar Allan Poe írja le elsőként, Marie Roget titokzatos eltűnése)
 - ▶ A bevásárlóközpontokra, az ott zajló hedonista élményvásárlásokra igaz
 - ▶ A vásárlást egyfajta játékos tevékenységként írták le, amelynek során a fogyasztók szabadon kószálnak a bevásárlóközpont teremtette álmvilágban, átadva magukat az újabb és újabb érzékszervi ingereknek, képeknek, illúzióknak és ábrándoknak, képzeletnek
 - ▶ Ebben az olvasatban a vásárlás lényege nem is a konkrét beszerzés, hanem ennek az esztétikai élménynek az átélése

II. Milyen értékek szerint élünk?

- ▶ TÁRKI 2009, 2013
- ▶ Mo a világ értéktérképén sok tekintetben a nyugati keresztény kultúrkör szélén, **egy zárt, magába forduló társadalomként helyezik el**
- ▶ társadalmunk értékszerkezetét **alacsony szintű bizalom** (egymás iránt és a közintézmények iránt is) jellemzi, felemás attitűdjeink vannak a normakövetést és normaszegéseket illetően, és jelentős mértékű a **paternalizmus** és az **igazságtalanságérzet** az értékszerkezetünkben.
- ▶ Jó **kapcsolatokkal** kell rendelkezni

III. Szerelem, szeretet

- Polgárosodás – szerelmi alapon kötött házasságok
- 19. században nagy többséggel a szülők döntöttek
- Művelt polgárok, munkások, szegényebb falusi családok -egyéni döntések

(Kádár Kata Balladája:

<https://www.youtube.com/watch?v=QOumZysLR1o>

- Váltás – modernizáció, individualizáció

Barabás Miklós: Enyelgés, 1841

*„Engem, ki a regényekben nagy szerelmekről olvastam,
furcsán érintett, mikor valamennyi vőlegényt és menyasszonyt
függönyökről, ágyterítőkről, fogasokról, asztalokról,
hokerliről hallottam beszélni” –*

fogalmazta meg idegenkedését a régifajta józansággal
szemben a pesti középpolgári családból származó Vidor Tekla (a fizikus
Szilárd Leó anyja).

*„Ugyanakkor ő is döntőnek tartotta a párválasztásnál, hogy „a családfő
képes legyen az övéiről gondoskodni, s a nő otthona vezetésére
alkalmas legyen”. (írja Fónagy Zoltán)*

-
-
- ▶ A polgári házasságot bevezető 1894-es törvény is külön rendelkezett a szülői kényszer hatása alatt kötött házasságokról (felbonthatók voltak)

„Az első kérdés tehát ne az legyen: milyen a társadalmi állása és mennyi a vagyona vagy keresete, illetve mennyi a hozománya, hanem az, vajon egészséges-e és családjában nem fordultak-e elő olyan öröklött bajok, melyek továbbcsírázása előreláthatólag várható.

A második kérdés sem az anyagi kérdés, ennél még mindig előbbre való a vonzalom. Nem szükséges, hogy az a kergető ösztön legyen, az a nemi vágyakozás, amelyet közönségesen szerelemnek neveznek, de elegendő a rokonérzés, rokonszenv is, az a tudat, hogy ezt a nőt vagy ezt a férfit szeretni és becsülni képes leendek.... Szerelem nélkül is köttethetők boldog házasságok, ha ezekhez egyébként minden feltétel megvan.

A már elmondottakon kívül ilyen feltétel, hogy a házastársnak kiszemelt vagy ajánlkozó egyén testén, szokásain, modorán ne találjunk olyan kivetnivalót, amit – úgy érezzük – megszokni sohasem tudnánk, ami nekünk kellemetlen, visszatetsző, talán utálatos vagy gyűlöletes is.

De vannak még más feltételei is. Ezek között első helyen áll az anyagi megnyugvás. ... A házasság megkötése előtt tehát ezt a feltételt is meg kell vizsgálni, anyagi és erkölcsi szempontból egyaránt és ennek is eleget kell tenni. Nem okvetlenül szükséges, hogy a lánynak hozománya, az ifjúnak vagyona legyen, de mindkettőben meglegyen a garancia arra, hogy anyagi zavarokkal küzdeniük nem kell, hogy az egyik keresetképes, a másik pedig a keresetet ész- és okszerűen fel fogja használni.

Azt, hogy egymáshoz társadalmilag, nevelés és tudás, igények és törekvések alapján nem illő emberek ne kössenek egymással frigyot, mondanunk sem kell.”

A házaselet egészségtana. Nélkülözhetetlen tanácsadó jegyes- és házaspárok számára. Budapest, 1909.

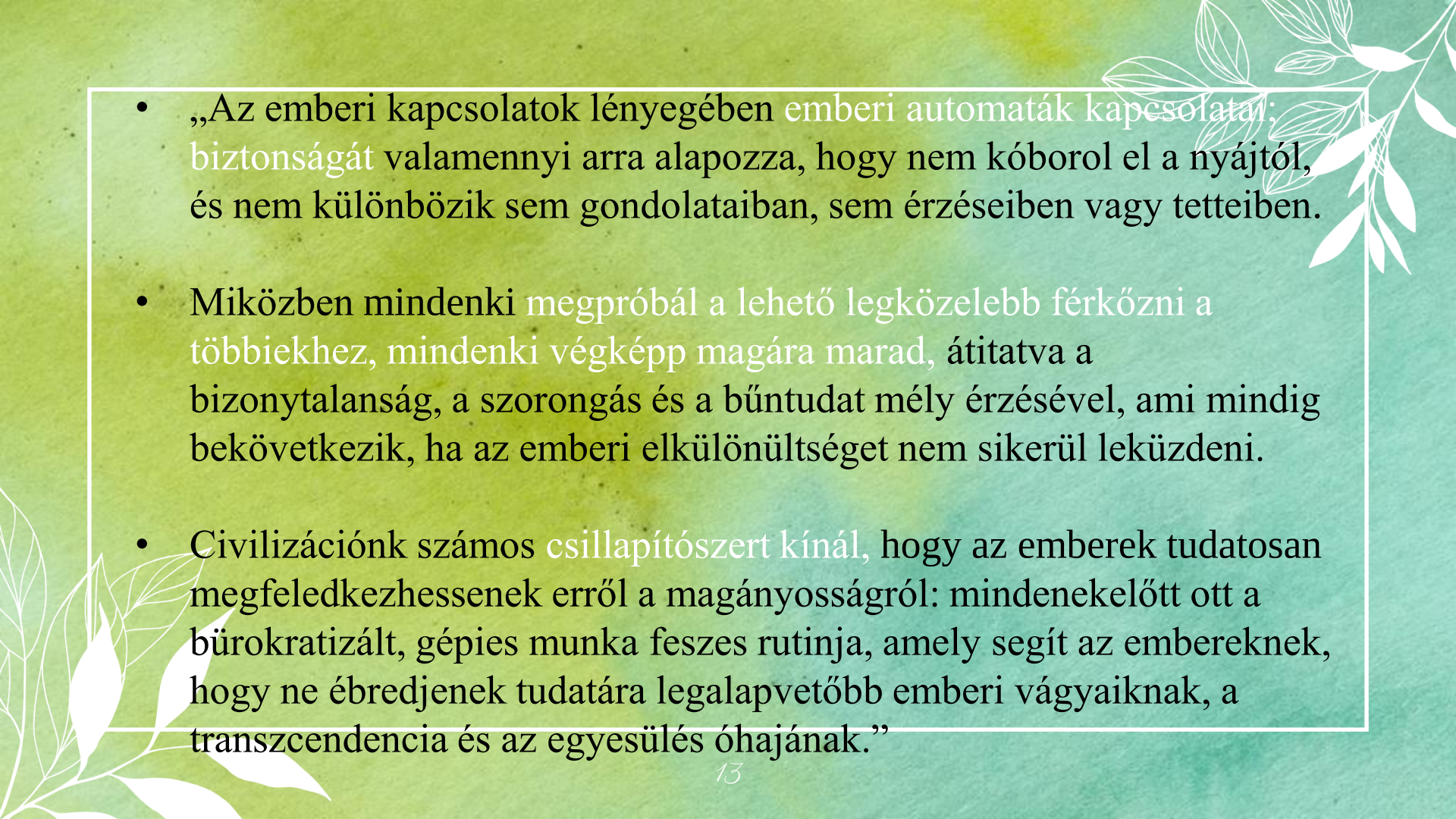
Erich Fromm: A szeretet művészete

- ▶ A lét kérdésére adott érett választ értjük szereteten
- ▶ Feloldás az elkülönültség ellen
- ▶ Nem igazi szeretet: **a szimbiotikus együttélés**
 - Példák:
 - Behódolás (mazochizmus)
 - Uralkodás (szadizmus)

„A szimbiotikus egyesüléssel szemben az érett szeretet olyan egyesülés, amelynek során az ember megőrzi integritását, egyéniségét.

A szeretet tevékeny erő az emberben; olyan erő, amely áttöri az embert embertársaitól elválasztó falat, amely egyesíti őt másokkal; a szeretet legyőzeti vele az elszigeteltség és elkülönültség érzését, de lehetővé teszi, hogy azonos maradjon önmagával, megőrizze integritását.

A szeretetben megvalósul az a paradoxon, hogy két élőlény eggyé válik, és mégis megmarad kettőnek.”

-
- „Az emberi kapcsolatok lényegében emberi automaták kapcsolatai; biztonságát valamennyi arra alapozza, hogy nem kóborol el a nyájtól, és nem különbözik sem gondolataiban, sem érzéseiben vagy tetteiben.
 - Miközben mindenki megpróbál a lehető legközelebb férközni a többiekhez, mindenki végképp magára marad, átítatva a bizonytalanság, a szorongás és a bűntudat mély érzésével, ami mindig bekövetkezik, ha az emberi elkülönültséget nem sikerül leküzdeni.
 - Civilizációnk számos csillapítószeret kínál, hogy az emberek tudatosan megféleldkezessenek erről a magányosságról: mindenekelőtt ott a bürokratizált, gépies munka feszes rutinja, amely segít az embereknek, hogy ne ébredjenek tudatára legalapvetőbb emberi vágyaiknak, a transzcendencia és az egyesülés óhajának.”

- „Mivel a rutin önmagában nem jár sikerrel, az ember a **szórakozás rutinjával** lesz úrrá öntudatlan kétségbeesésén, a szórakoztatóipar kínálta hallani- és látnivalók passzív elfogyasztásával; továbbá azzal a kielégüléssel, hogy örökké új dolgokat vásárol, és hamarosan túlrad rajtuk.
- A modern ember csakugyan megközelíti azt a képet, melyet Huxley rajzolt róla a Szép új világában: **jól táplált, jól öltözött, szexuálisan kielégített**, viszont nincs énjé, embertársaival csak a legfelszínebb kapcsolatban van, jelszavak irányítják
- Az ember boldogsága ma abból áll, hogy "szórakozik". **Szórakozása a kielégülés, amit abban talál, hogy elfogyaszt és "betermel" árut, látványt, ételt, italt, cigarettát, embereket, előadásokat, könyveket, filmeket mindent elfogyaszt, bekebelez.**
- Az egész világ egyetlen nagy tárgya étvágyunknak: egy nagy alma, egy nagy üveg, egy nagy mell; mi vagyunk az örök csecsszopók, az örök várományosok, a reményteljesek - és az örök csalódottak.”

„Az adás legfontosabb szférába azonban nem az anyagi dolgok világa, hanem a sajátosan emberi tartomány. Mit ad egyik ember a másiknak? Önmagát, önmaga legbecsesebbjét, az életét. Ez nem jelenti szükségképpen, hogy föláldozza az életét a másikért - csak hogy nekiadja azt, ami őbenne eleven; nekiadja az örömét, az érdeklődését, az értelmét, a tudását, a jókedvét, a bánatát - minden kifejeződését és megnyilvánulását annak, ami benne eleven. Életét így odaadva gazdagítja a másik személyt, fokozza elevenségérzetét a saját elevenségérzetének fokozásával. Nem azért ad, hogy kapjon; adni önmagában tökéletes öröm. De azzal, hogy ad, óhatatlanul életre kelt valamit a másik személyben, és az visszasugárzik rá; ha őszintén ad, abban óhatatlanul benne foglaltatik a viszonzás. Aki ad, az adakozóvá teszi a másik személyt is, és mindketten részesülnek az örömből, amit létrehozta. Az adás aktusában valami megszületik, és mindkét érintett személyhálás az életért, amely mindkettejük számára született meg. „ (Erich Fromm)

„A tanárt tanítják a tanítványai, a színészt a közönsége, a pszichoanalitikust gyógyítja a páciense - feltéve, hogy nem tárgyként kezelik egymást, hanem őszinte és termékeny kapcsolatba kerülnek egymással.

Aligha szükséges hangsúlyozni, hogy az adakozó szeretet képessége a jellem fejlettségétől függ. Feltételezi, hogy az illető személy eljutott az elsődlegesen alkotó beállítottsághoz: úrrá lett a függőségen, a nárcisztikus önimádaton, mások kihasználásának és. a harácsolásnak a vágyán, megtanult hinni a saját emberi erőiben, és van bátorsága rájuk hagyatkozni céljai elérésében. Amilyen mértékben hiányoznak belőle ezek a tulajdonságok, annyira fél tőle, hogy odaadja magát - azazhogy szeressen. „

(Erich Fromm)

-
- A szeretet lényege a fáradozás
 - A szeretet felelősség
 - A szeretet tisztelet, azaz azt szeretnénk, ha az illető aszerint fejlődne, amilyenné egyébként is
 - A gyerekek semmi sem teheti hatékonyabb élményévé a szeretetet, az örömet és a boldogságot, mint ha olyan anya szereti, aki szereti önmagát.

„A szerelem kizárólagos, nem úgy, mint a felebaráti és az anyai szeretet. A szerelemnek ez a kizárólagos jellege további tárgyalást igényel. A szerelem kizárólagosságát gyakran tévesen úgy értelmezik, hogy birtokló ragaszkodást jelent. Gyakran látni olyan "szerető" párokat, akik egymáson kívül senki mászt nem szeretnek. Az ő szeretetük nem egyéb, mint páros önzés; két ember azonosította magát egymással, és úgy oldották meg az elkülönültség problémáját, hogy a magányos egyént a duplájára növesztették.”

Beteges szeretet 1.

- ▶ Alapfeltétel:
- ▶ Egyik vagy másik „szerető” még mindig egy szülőfigurához kötődik
- ▶ Egyes esetekben:
 - ▶ beszippantó anyaöl
 - ▶ A „korrektség” légköre a családban

„Sohasem biztos benne, hogy szülei mit éreznek és mit gondolnak; mindig van a levegőben valami ismeretlen, valami titokzatos. Végül is a lány saját külön ábrándvilágába húzódik vissza, megközelíthetetlené válik, és ezt a magatartását megőrzi későbbi szerelmi kapcsolataiban is. A visszahúzódás továbbá erős szorongást fejleszt ki, azt az érzést, hogy gyökértelenül teng a világban, és gyakran mazochisztikus hajlamokra vezet, mert ez az egyetlen lehetséges módja annak, hogy erős izgalmi állapotot éljen át. Az ilyen nők gyakran jobban szeretik, ha a férjük jelenetet rendez és ordít, mint ha normálisabb és érzékenyebb magatartást tanúsít, mert ez legalább könnyít valamit a bennük levő feszültség és félelem terhén; nemritkán öntudatlanul maguk idézik elő az ilyen viselkedést, hogy véget érjen az érzelmi semlegesség gyötrő bizonytalansága.”

Beteges szeretet 2.

- ▷ Bálványozó szeretet- mindig új tárgyat keres, mindig csalódott
- ▷ Képzelt szerelem
- ▷ Időtől elvonatkoztatott szeretet

„Egy további formája a neurotikus szeretetnek: projektív mechanizmusok alkalmazása azzal a céllal, hogy az ember megkerülje a saját problémáit, és helyettük a "szeretett" személy fogyatékoságaival és gyarlóságaival foglalkozzon. Az egyének ebben a tekintetben igen sokszor úgy viselkednek, ahogy csoportok, nemzetek vagy felekezetek szoktak. Nagy műgonddal veszik számba a másik személy legkisebb hibáit is, a magukéit pedig nagyvonalúan figyelmen kívül hagyják - buzgó igyekezetükben, hogy a másikat megvádolják vagy megjavítsák. Ha két ember egyszerre csinálja ezt - ahogy oly gyakran láthatjuk -, kapcsolatuk alapjává a szeretet helyett a kölcsönös projekció válik. Ha erőszakos vagyok, ha tétova, ha kapzsi, a partneromat vádolom vele, és jellememtől függően vagy meg akarom gyógyítani, vagy meg akarom büntetni. A másik személy ugyanezt teszi - és ily módon mindkettőnknek sikerül nem tudomást venni a saját problémáinkról és ezzel elkerülni, hogy egy lépést is tegyünk a saját fejlődésünk érdekében. A projekció egy másik formája az ember saját problémáinak kivetítése a gyerekekre. Mindenekelőtt ilyen projekció működik már a gyerekek kívánságában.”

IV. Kitérő: A szerelem mindent legyőz?!

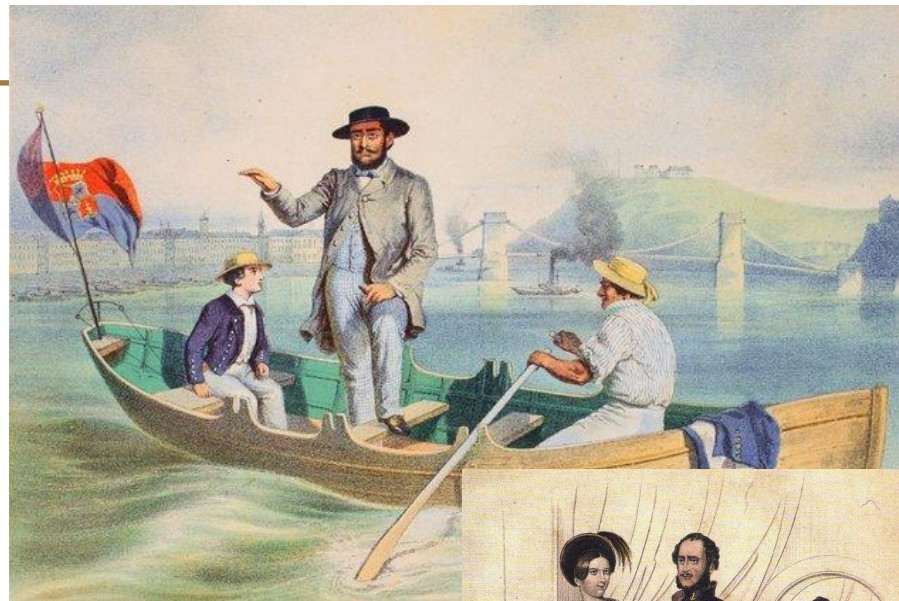
„Ismert életrajzi tény, hogy Széchenyi István több mint egy évtizedes plátói rajongás után 1836 elején vette, vehette feleségül Seilern Crescence grófnőt.

A 34 éves huszárkapitány 1824-25 körül szeretett bele a 25 éves grófnőbe, és hosszas útkeresés után ekkoriban döntötte el azt is, hogy életét a közügyeknek szenteli.

A Széchenyi-életrajzok általában összefüggésbe is hozzák a két eseményt, hangsúlyozva Crescence nagy tettekre inspiráló szerepét.

Arról azonban, hogy hogyan birkózott meg a „legnagyobb magyar” azzal a kihívással, hogy az esküvő után egy népes mozaikcsalád feje, hét gyermek mostohaapja lett, alig szólnak az életrajzok.”

(Fónagy Zoltán)

Köszönöm a figyelmet!

szabo.toth.kinga@gmail.com